

Jogi rovat
Világunk és Elveink XII.

A polgári jogi alapelvekkel foglalkozó cikksorozatunk záró részéhez érkeztünk. Az előző számban további eseteket és összefüggéseket kívántunk bemutatni a polgári jog egyik legérzékenyebb, legszebb elvének körében, az elvárható magatartás elve köréből. A kiinduló tételt idézzük fel. A Ptk. 4. § (4) bekezdése előírja, hogy amennyiben a Ptk. szigorúbb követelményt nem támaszt, a polgári jogi viszonyokban úgy kell eljárni, ahogy az az adott helyzetben általában elvárható. Ezt a szabályt elemeztük példák segítségével előző alkalommal.

A törvényhely azonban folytatódik, ezek szerint: „saját felróható magatartására előnyök szerzése végett senki sem hivatkozhat.” Ezzel az általános szabállyal a törvény egyrészt iránymutatást kíván adni minden polgárnak arra vonatkozóan, hogy a törvény nem támogatja azt az etikátlan, esetenként súlyosan erkölcstelen magatartást, amikor valaki maga mulaszt, ártó magatartást tanúsít, kárt okoz, szerződést szeg stb., és utóbb a jogviszonyban ebből a maga számára előnyt kíván kovácsolni. Ez a törvény „tanító” célja és hatása, hiszen az elv szét-sugárzik a társadalomban és alakítja a polgárok tudatát, iránymutatást adva és erkölcsösebb magatartásra sarkallva őket. Másrészt a bíróságok ezt a szabályt a konkrét jogesetek megoldásához a perekben is alkalmazhatják, ezzel az ilyen etikátlan előnyszerző ügyeskedésnek gátat szabnak. (Zárójelben és nem kis büszkeséggel mutatunk rá, hogy a törvény erkölcse igenis jelen van, még ha a társadalom gyakorlatában és az igazságszolgáltatásban ennek hatását elégtelennek is érezzük!)

A bírói gyakorlatot szemlélve: volt házastársak lakáshasználatával kapcsolatban felmerült jogvitában jogszerű a lakáshasználati jog ellenértékére és a használati díjra vonatkozó igény is, amennyiben a lakást elhagyó személy a közös tulajdonban álló lakást nem önszántából, szabad akaratából, hanem házastársa szándékos, erőszakos magatartása miatt hagyja el.

Alkalmazásra kerül ez a szabály az ajándékozás körében is. Az ajándékozás egy olyan szerződés, amely ugyan kétoldalú, hiszen az ajándékozás érvényességéhez a megajándékozott elfogadó nyilatkozata is kell, ugyanakkor a vagyoni mozgás egyik oldalról ingyenes, azaz a megajándékozott vagyona csak gyarapodik (miközben az ajándékozó vagyona csökken!). Tekintettel erre az egyoldalú vagyonomozgásra, a törvény az ajándékozó részére bizonyos jogokat biztosít, így többek között az ajándékozó az ajándékot bizonyos feltételek fennállta esetén visszakövetelheti. Így az ajándék visszakövetelhető, ha a feltevés, amelyre alapítottn az ajándékozásra sor került, elenyészik (felmenő leszármazói közül egyre hagyja értékes szerzőmunkáját vagy munkagépeit arra tekintettel, hogy az adott szakmát az a leszármazó tanulja). Ha azonban a feltevés megghiúsulását maga az ajándékozó felróhatóan, tudatosan okozza, akkor erre a körülményre alapítva visszakövetelése nem kaphat helyt. (A fenti példában, ha a szülő, nagyszülő maga veszi ki a képzést nyújtó iskolából a megajándékozottat, e felróható magatartás miatt a visszakövetelése nem lehet alapos.)

A házasság felbontása esetén – állapította meg a bíróság – a házastárs által korábban házastársának juttatott ajándék utóbb nem követelhető vissza arra alapítva, hogy az ajándék juttatásakor az ajándékozó abban a tévesnek bizonyult feltevésben volt, hogy a felek házassága tartós lesz. Megállapítható volt ugyanis, hogy a házasság felbomlása kizárólag az ajándékozó házastárs saját felróható magatartására vezethető vissza, ezért erre alapítottn az ajándék visszakövetelésének nincs helye.

Ugyancsak alkalmazható a tárgyalt szabály a tartási szerződések esetében az ápolás, gondozás érdekében vagyont vagy annak egy részét az eltartott az őt a szerződés alapján eltartó javára leköti, arra átruházza. Előfordulhat, hogy utóbb a vagyon ezen juttatását – saját megfontolásból vagy hozzátartozói, örökösei hatására – megbánja és meg kívánja változtatni. A szabály alkalmazásával megállapítható ugyanakkor, hogy a tartási szerződés teljesítésének, a tartásnak, gondozásnak alapos indok nélküli visszautasításával az

eltartó nem teremthet alapot a szerződés egyoldalú megszüntetésére, hiszen saját felróható magatartására előnyök szerzése végett senki sem hivatkozhat.

dr. Wertán Balázs ügyvéd, Pomáz
iroda címe: Huszár u. 17.
www.wertan.hu T: 525-455; 30/6196-496